

Міністерство охорони навколишнього природного середовища
та ядерної безпеки України
Головне управління національних природних парків
і заповідної справи
Державне управління екологічної безпеки в Черкаській області
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Канівський природний заповідник

ЗАПОВІДНА СПРАВА В УКРАЇНІ НА МЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ

(сучасний стан, проблеми
і стратегія розвитку)

**Матеріали всеукраїнської загальнотеоретичної
та науково-практичної конференції, присвяченої
виконанню державної Програми перспективного
розвитку заповідної справи в Україні “Заповідники”,
м. Канів 11-14 жовтня 1999 р.**

РІДКІСНІ ВИДИ ПТАХІВ МУТИНСЬКОГО ЗАКАЗНИКА ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ (СУМСЬКА ОБЛАСТЬ)

В.М. Грищенко

*Канієвський природний заповідник
19000, Черкаська обл., м. Канів*

Мутинський ботанічний заказник місцевого значення площею 348 га створений у 1977 р. Він знаходиться у Новомутинському лісництві на південь від сіл Новомутин і Прилужжя Конотопського району в урочищі Мутинський бір. Основні дослідження проведені у 1996-1999 рр., фрагментарні спостереження проводилися з 1977 р.

Чорний лелека (*Ciconia nigra*). Вперше в околицях заказника відмічений нами ще в 1979 р.: 27.08 поодинокий птах, скоріше всього пролітний, тримався на осушених болотах поблизу від с. Вовчик. 5.07 і 24.08.1997 р. один чорний лелека спостерігався на луках р. Сейм на північ від сіл Новомутин і Прилужжя. 23.04.1998 р. один птах відмічений над болотом біля заказника. 8.04.1999 р. на болоті в заказнику знайдена минулорічна шкаралупа яйця чорного лелеки, винесена птахами з гнізда після вилуплення пташеняти. Гніздо поблизу від цього місця відшукати не вдалося. Лише за кілька сотень метрів знаходилося гніздо на сосні на краю свіжої вирубки. Воно могло належати лелекам, але після вирубування лісу поблизу будівля птахами більше не займалася. Нарешті 28.05.1999 р. було виявлене нове гніздо у заболоченому вільшанику на окраїні болота на південній межі заказника. Самка насиджувала кладку. У 1999 р. в цьому гнізді вивелося 3 пташенят. Скоріше всього, чорний лелека почав гніздитися біля с. Новомутин лише в останні роки, що пов'язано з загальним ростом чисельності.

Малий підорлик (*Aquila pomarina*). В районі заказника гніздиться пара, хоча саме гніздо нам знайти і не вдалося. У 1998-1999 рр. поодинокі птахи і пара підорликів регулярно зустрічалися над заказником та на болотах і полях поблизу нього. 19.07.1998 р. на полі південніше с. Новомутин спостерігався молодий підорлик, який ще погано літав. Неподалік трималися і дорослі птахи. 20.07.1984 р. невизначений підорлик спостерігався в заплаві Сейму між селами Мутин Кролевецького району і Новомутин.

Орел-карлик (*Hieraaetus pennatus*). Пролітний птах темної форми відмічений 29.04.1997 р. над луками р. Сейм між селами Мутин і Новомутин.

Зміїд (*Circaetus gallicus*). 28.05.1999 р. один птах спостерігався над вирубною поблизу від заказника.

Сірий журавель (*Grus grus*). Гніздиться в заказнику та його околицях. Обліки журавлів по голосах проводилися нами 2.04.1998 р. та 8-9.04.1999 р. Щонайменше 1-2 пари гніздяться на території заказника, 1 пара – на болоті біля дороги на м. Конотоп, ще 5-7 пар – на болотах на південний захід від с. Новомутин. 1.05.1996 р. крик поодинокого журавля зареєстрований у лісі на південний захід від с. Хижки. Всього в лісовому масиві Мутинський бір можна припустити гніздування принаймі 10-20 пар журавлів. На полях і пасовищах між селами Новомутин і Вовчик нами неодноразово спостерігались також журавлі, які не брали участі в розмноженні. Вони тримались групами по 2-3 птахи. Ще 3.06.1984 р. згряя з 11 журавлів відмічена над заплавою Сейму біля с. Мутин.

Сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*). Поодинокі зимуючі птахи спостерігаються щороку.

Білобровий дрізд (*Turdus iliacus*). Новий гніздовий вид регіону, який недавно розселився з півночі. У невеликій кількості гніздиться по заболочених ділянках лісу. 1.05.1996 р. у заплавному лісі між селами Прилужжя і Хижки на маршруті в 1 км обліковано 4 співаючих самці, спостерігалася копуляція. Відбувається подальше розселення і поступове зростання чисельності. Так, 30.04.1997 р. співаючі білоброві дрозди зареєстровані у двох місцях біля сіл Новомутин і Прилужжя, де раніше вони не відмічались.

Мутинський заказник – ботанічний, але він має значення і для збереження рідкісних птахів, занесених до Червоної книги України. Для покращення охорони їх гніздових біотопів необхідне розширення території заказника, перш за все за рахунок повного включення великого болота біля сіл Новомутин і Прилужжя, і створення нового заказника на болотах на південний захід від с. Новомутин.

ПОСИЛИТИ РОЛЬ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ ГЕНОФОНДУ МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН

І.В. Делеган

Український державний лісотехнічний університет,
290057, м. Львів, вул. Генерала Чупринки 103

Аналіз загальних тенденцій створення заповідних об'єктів у світі свідчить про те, що їх організація є відповідною реакцією суспільства на інтенсифікацію експлуатації необхідних для людства ресурсів, поси-